

Title	The Function and Value of Verb in Myanmar Language
Author	Dr. Win Min Thein
Issue Date	2010

မြန်မာဘာသာစကားရှိ ကြိယာ၏နေရာ၊ တာဝန်နှင့် တန်ဖိုး

The Function and Value of Verb in Myanmar Language

Dr. Win Min Thein

Associate Professor

Department of Myanmar Language and Literature

Mandalay University

September, 2010

မာတိကာ

အခန်း	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
	စာတမ်းအကျဉ်း	
	နိဒါန်း	
၁ ။	ဘာသာစကား၏ သဘောသဘာဝ	၅
၂ ။	မြန်မာဘာသာစကားရှိကြိယာ၏ နေရာ၊ တာဝန်နှင့် တန်ဖိုး	၇
၂ ၊ ၁ ။	ကြိယာစကားလုံးသက်သက်အဖြစ် တာဝန်ယူသုံးစွဲခြင်း	၈
၂ ၊ ၂ ။	ကြိယာထောက်ပစ္စည်းအဖြစ် တာဝန်ယူသုံးစွဲခြင်း	၉
၂ ၊ ၃ ။	ကြိယာဝိသေသနအဖြစ် တာဝန်ယူသုံးစွဲခြင်း	၁၁
၂ ၊ ၄ ။	တစ်ခုပြီးတစ်ခုဆောင်ရွက်ကြောင်းဖော်ပြသည့် ကြိယာတွဲလုံးအဖြစ် တာဝန်ယူသုံးစွဲခြင်း	၁၂
၂ ၊ ၅ ။	သက်ရှိသက်မဲ့တို့၏ ဂုဏ်အရည်အချင်းကိုဖော်ပြသည့် ဂုဏ်ရည်ပြကြိယာအဖြစ် တာဝန်ယူသုံးစွဲခြင်း	၁၃
	ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်	၁၄
	နိဂုံး	
	ကျမ်းကိုးစာရင်း	

Abstract

This paper is the study of verb's sector in Myanmar language. In Myanmar language, verb serve the various kind of functions. For these functions, there can be seen the various changes of meanings. The aim of this paper is known as the functions, importants and values of verb in Myanmar language.

နိဒါန်း

“မြန်မာစာ” ဟူသောဘာသာရပ်၏ နယ်ပယ်ထဲတွင် မြန်မာဘာသာစကား၊ မြန်မာစကားပြေ၊ မြန်မာကဗျာများအားလုံး ပါဝင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် စကားပြေရေးလျှင်ဖြစ်စေ၊ ကဗျာဖွဲ့လျှင် ဖြစ်စေ ဘာသာစကားကိုအသုံးပြု၍ ရေးရမိဖြစ်ပါသည်။ ဘာသာစကားကိုအသုံးပြုရာတွင် အဓိကလိုအပ်ချက်မှာ ဝါကျဖွဲ့တတ်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဘာသာစကားတစ်ခုကိုလေ့လာရာတွင် မည်မျှပင် များပြားသောစကားလုံးများကို သိစေကာမူ ထိုစကားလုံးများကို ဝါကျဖြစ်အောင် မဖွဲ့ တတ်လျှင် ထိုဘာသာစကားကို တတ်ကျွမ်းသည်ဟု မဆိုနိုင်ပါ။ ထို့ကြောင့် ဘာသာစကားကို ကောင်းစွာတတ်ကျွမ်းသောသူများသည် စကားလုံးများကို သူ့နေရာနှင့်သူ လိုက်ဖက်အောင် သုံးနှုန်း၍ ဝါကျများကိုရေးသားကြပါသည်။ ထိုသို့ရေးသားပြုစုခြင်းဖြင့် မိမိတို့ပြောလိုသော ရည်ရွယ်ချက်ကို ထိမိပေါ်လွင်စေပါသည်။ ဤကဲ့သို့ အကျုံးကျေးဇူးဖြစ်ထွန်းစေသည့် စကားလုံး များတွင် ကြိယာစကားလုံးသည်လည်း တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်ပါသည်။

အခန်း ၁

ဘာသာစကား၏သဘောသဘာဝ

လူသည် လူ့လောကထဲတွင် တစ်ဦးတည်းနေ၍မဖြစ်နိုင်ပါ။ ဘဝရပ်တည်ရေးအတွက် လူတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ဆက်ဆံရာတွင် တစ်ဦး၏ဆိုလိုချက်ကို တစ်ဦးနားလည်အောင် ဘာသာစကားဖြင့် ဆက်သွယ်ရပါသည်။ လူတို့သည် ပါးစပ်ထဲတွင် အာခေါင်၊ သွား၊ လျှာ၊ နှုတ်ခမ်း စသည့် အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းအမျိုးမျိုးနှင့်ထိတွေ့သောအခါ အသံအမျိုးမျိုးထွက်နိုင်သည်ကို သိရှိကြပါသည်။ ထိုမှတစ်ဖန် လူသည် ထိုအသံများကို သင်္ကေတများအဖြစ်အသုံးပြုကာ သူ့ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ သက်ရှိသက်မဲ့၊ အကောင်အထည်များ၊ အကောင်အထည်မရှိသော သဘောတရားများ၊ ပြုမူလှုပ်ရှားမှုများ၊ အရည်အသွေးများ၊ ခံစားမှုများစသည့် လူမှုကိစ္စတစ်ခုစီကို နှုတ်ကထွက်လာသည့် အသံသင်္ကေတတစ်ခုစီနှင့် ရည်ညွှန်းဖော်ပြ၍ ဖြစ်နိုင်မှန်းသိလာသည်။ ထိုအခါ “မည်သည့်လူမှုကိစ္စကို မည်သည့်အသံဖြင့်ရည်ညွှန်းဖော်ပြမည်” ဟူ၍ အများသဘောတူသတ်မှတ်အသုံးပြုခြင်းဖြင့် ဘာသာစကားဟူ၍ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။

လူသားတို့၏တီထွင်မှုထဲတွင် ဘာသာစကားတီထွင်ရသည်မှာ အလွန်အဆင့်အတန်းမြင့်သော၊ အလွန်အရေးပါသော တီထွင်မှုတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ဘာသာစကားနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဂျပန်လူမျိုး ဘာသာဗေဒပညာရှင် ဟာယာကာဝါက

သင်္ကေတဖန်တီးမှုသွင်ပြင်အားလုံးထဲတွင် ဘာသာစကားသည်
တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးမှု အမြင့်မားဆုံး၊ အသိမ်မွေ့ဆုံး၊ အရှုပ်ထွေးဆုံး
ဖြစ်၏^၁

ဟုလည်းကောင်း၊ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဗေဒပညာရှင် ခရိုက်စတယ်က

ဘာသာစကားသည် လူချင်းဆက်သွယ်မှု သွင်ပြင်များထဲတွင်
အသုံးအများဆုံး၊ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးမှု အမြင့်မားဆုံးဖြစ်၏^၂

ဟုလည်းကောင်း၊ ဂျာမန်ဘာသာဗေဒပညာရှင် အော်တိုဂျက်စ်ပါဆင်က

ဘာသာစကားသည် လူသားတို့၏ လက်တွေ့ဘဝနှင့် စိတ်ပိုင်း
ဘဝတစ်ရပ်လုံးတွင်အရေးပါဆုံးဖြစ်သည်။^၃

ဟုလည်းကောင်း၊ အသီးသီးဖွင့်ဆိုထားကြပါသည်။

^၁ Hayakawa, S.I., 1968.26.

^၂ Crystal, D.,1971.239.

^၃ Flesch, R.,1964.1

တစ်ဖန် ဘာသာစကားသည် အသုံးပြုရ လွယ်သလောက် အလွန်ထိရောက်ထက်မြက် သောဆက်သွယ်ရေးကိရိယာလည်းဖြစ်ပါသည်။ လူအချင်းချင်း ဆက်သွယ်ရာ၌ ဘာသာစကား အပြင် အခြားအခြားသောဆက်သွယ်ရေးကိရိယာများစွာ ရှိပါသည်။ ဥပမာ- မီးပြ၍ဆက်သွယ် ခြင်း၊ တီးခေါက်အသံပေး၍ဆက်သွယ်ခြင်း၊ လက်ဟန်ခြေဟန်ဖြင့်ဆက်သွယ်ခြင်း စသည်တို့ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် မည်သည့်ဆက်သွယ်နည်းမှဘာသာစကားလောက် အသုံးရမလွယ်ကူပေ။ မီးပြ၍ဆက်သွယ်လိုလျှင် မီးရှာရဦးမည်။ တီးခေါက်၍အသံပေးမည်ဆိုလျှင် တီးခေါက်စရာ ရှာရ ဦးမည်။ လက်ဟန်ခြေဟန်နှင့်ပြမည်ဆိုလျှင် မြင်နိုင်သောနေရာရှာရဦးမည်။ ကြားကတစ်ခုခု ကွယ်နေ၍မဖြစ်နိုင်ပေ။ သို့သော် ဘာသာစကားနှင့်ဆက်သွယ်ရာတွင်မူ ထိုအခက်အခဲအားလုံးကို ကျော်လွှားနိုင်ပါသည်။ မည်သည့်ပစ္စည်းမှလည်း ရှာဖွေစရာမလိုပေ။ မိမိပါးစပ်ထဲမှ ကိုယ်ပိုင် အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းကိုအသုံးပြု၍ စကားသံများကို အခက်အခဲမရှိဘဲ ပေါ်ထွက်စေနိုင်ပါသည်။ အသံကြားနိုင်လောက်သော အကွာအဝေးမျိုးဖြစ်လျှင် ဆက်သွယ်၍ရမြဲပင်ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ပြင် ဘာသာစကားကို အခြားမည်သည့်ဆက်သွယ်ရေးကိရိယာကမှ မယှဉ်နိုင်သော အချက်တစ်ချက်ရှိပါသည်။ လူမှုကိစ္စများကို ရည်ညွှန်းပုံ သိမ်မွေ့နက်နဲကျယ်ပြန့်ခြင်းပင် ဖြစ် သည်။ သိမ်မွေ့နက်နဲသည့် စိတ်တွင်းခံစားမှုများ၊ အတွေးများကို ဘာသာစကားဖြင့် လွယ်ကူ တိကျစွာဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ ဘာသာစကားသည် အကောင်အထည်များကိုလည်း ဖော်ပြနိုင်ပါ သည်။ သဘောတရားများကိုလည်းဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ ယခုဖြစ်နေသောအကြောင်းအရာများကို သာမက ဖြစ်ခဲ့သောအကြောင်းများ၊ နောက်ဖြစ်မည့်အကြောင်းများကိုလည်း ဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ မျက်စိရှေ့တွင်မြင်နေရသောအကြောင်းများကိုသာမက မမြင်ရသောအရာများကိုလည်း ရည်ညွှန်း ဖော်ပြနိုင်သည်။ မဖြစ်ချင်သော၊ ဖြစ်ချင်သော၊ ဖြစ်နိုင်သော၊ ဖြစ်သင့်သော သဘောအမျိုးမျိုး ကိုလည်း ရည်ညွှန်းဖော်ပြနိုင်ပါသည်။

ဤသို့ဖြင့် ဘာသာစကားသည် အသုံးရအလွယ်ဆုံး၊ အသိမ်မွေ့ဆုံး၊ အကျယ်ပြန့်ဆုံး၊ အထိရောက်ဆုံး ဆက်သွယ်ရေးကိရိယာ ဖြစ်လာရပါသည်။ စကားပြောခြင်းသည်လည်း လူ့ လောကတွင် မလုပ်မဖြစ်သော အလုပ်တစ်ခု ဖြစ်လာရပါသည်။

အခန်း ၂

မြန်မာဘာသာစကားရှိ ကြိယာ၏နေရာ၊ တာဝန်နှင့် တန်ဖိုး

လူတို့စကားပြောခြင်းသည် ပြောသူ၏စိတ်ထဲ၌ရှိသော အနက်သဘောကို သူတစ်ပါး၏နားနှင့် စိတ်သို့ရောက်အောင် ပို့ချင်သောကြောင့် ပြုလုပ်ကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။

စကားပြောလျှင်ဖြစ်စေ၊ စာရေးလျှင်ဖြစ်စေ စကားလုံးများ၊ စာလုံးများကို သတ်မှတ်ထားသောစည်းကမ်းနည်းလမ်းနှင့်အညီ စီစဉ်ပြီး ပြောရ၊ ရေးရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုစည်းကမ်းကို သဒ္ဒါဟုခေါ်သည်။ စကားပြောရာတွင် စကားတစ်ခွန်း၏အဓိပ္ပာယ်ရှိမှုသည် ပါဝင်သောစကားလုံးတစ်လုံးချင်း၏ အဓိပ္ပာယ်ရှိမှုပေါ်တွင်သာမက ထိုစကားလုံးများကို စည်းကမ်းတကျစီစဉ်ထားမှုပေါ်တွင်လည်း တည်နေပါသည်။

သာဓကအားဖြင့် “အမေ၊ သွား၊ ဈေး၊ တယ်၊ ကို” တို့ကို ဆက်စပ်ပြောဆိုရာတွင် “အမေ သွားဈေးတယ်ကို” သည် အဓိပ္ပာယ်မရှိသောစကားဖြစ်ပြီး “အမေဈေးကိုသွားတယ်” သည် အဓိပ္ပာယ်ရှိသောစကားဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ရခြင်းသဘောမှာ ပါဝင်သောအစိတ်အပိုင်းများ၏ အစီအစဉ် မမှန်ကန်မှု၊ မှန်ကန်မှုအရ ဖြစ်ကြောင်းထင်ရှားပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာဘာသာစကားရှိစကားလုံးများသည် သူ့နေရာနှင့်သူ သဒ္ဒါတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

မြန်မာဘာသာစကားတွင် “ပြုခြင်းကိုဖြစ်စေ၊ ဖြစ်ခြင်းကိုဖြစ်စေ၊ ရှိခြင်းကိုဖြစ်စေပြသော ပုဒ်ကို ကြိယာ”^၁ ဟုခေါ်ပါသည်။

ပြုခြင်းပြကြိယာ - စား၊ သွား၊ လာ

ဖြစ်ခြင်းပြကြိယာ - ဖြစ်၊ ပြို၊ ပျော်

ရှိခြင်းပြကြိယာ - ရှိ၊ တည်ရှိ

မြန်မာဘာသာစကားရှိ ကြိယာစကားလုံးကို တာဝန် (၅)မျိုးအဖြစ် သုံးစွဲပြောလေ့ရှိပါသည်။ ထိုတာဝန် (၅)မျိုးမှာ

(၁) ကြိယာစကားလုံးသက်သက်အဖြစ် တာဝန်ယူသုံးစွဲခြင်း

(၂) ကြိယာထောက်ပစ္စည်းအဖြစ် တာဝန်ယူသုံးစွဲခြင်း

^၁ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၅၊ ၁၃။

(၃) ကြိယာဝိသေသနအဖြစ် တာဝန်ယူသုံးစွဲခြင်း

(၄) တစ်ခုပြီးတစ်ခု ဆောင်ရွက်ကြောင်းဖော်ပြသည့် ကြိယာတွဲလုံးအဖြစ် တာဝန်ယူ သုံးစွဲခြင်း

(၅) သက်ရှိ၊ သက်မဲ့တို့၏ ဂုဏ်အရည်အချင်းကိုဖော်ပြသည့် ဂုဏ်ရည်ပြကြိယာအဖြစ် တာဝန်ယူသုံးစွဲခြင်း

တို့ဖြစ်ကြပါသည်။

၂ ၊ ခ ။ ကြိယာစကားလုံးသက်သက်အဖြစ် တာဝန်ယူသုံးစွဲခြင်း

လူမှုကိစ္စတစ်ခုအကြောင်းကိုဖော်ပြရာ၌ ထိုလူမှုကိစ္စ၏ ပြုပုံ၊ ဖြစ်ပုံ၊ ရှိပုံတစ်ခုခုကိုဖော်ပြမှသာ ယင်း၏အကြောင်းကို သိနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ဖော်ပြထားသောစကားလုံးမှာ ကြိယာပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကြိယာပါမှ အပြောဝါကျ၏ ဆိုလိုချက်များ ပြီးပြည့်စုံမည်ဖြစ်သည်။

သာဓက -

စာရေးဆရာ ညီပုလေးရဲ့အိမ်က မန္တလေးမြို့မှာ ရှိတာ

ဟူသောဝါကျတွင် “ရှိ” ဟူသော စကားလုံးသည် ဝါကျ၏အဆုံးတွင်ရှိသော ကြိယာဖြစ်ပြီး ရခြင်းကိုပြသောတာဝန်ကို ဆောင်ရွက်ရသည်။ ထိုသို့ တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရသည့်အတွက် စာရေးဆရာ ညီပုလေး၏အိမ်သည် မန္တလေးမြို့၌ အမှန်တကယ်တည်ရှိခြင်းဟူသော တိကျသေ ချာသည့် အဖြေတစ်ခုကို ရရှိပါသည်။

ဆရာမကြီး လူထုဒေါ်အမာက ၂၀၀၈ခုနှစ်က ဆုံးတာ

ဟူသောဝါကျတွင် “ဆုံး” ဟူသော စကားလုံးသည် ဝါကျ၏အဆုံးတွင်ရှိသော ကြိယာဖြစ်သည်။ ထိုကြိယာစကားလုံးသည် “ဖြစ်ခြင်း” ကိုပြသောတာဝန်ကို ဆောင်ရွက်ရသည်။ သို့အတွက် ဆရာမကြီးလူထုဒေါ်အမာသည် ၂၀၀၈ခုနှစ်က အမှန်တကယ်သေဆုံးခဲ့သည် ဟူသော တိကျ ခိုင်မာသည့် သဘောကိုဖော်ဆောင်နေပါသည်။

ဒါရိုက်တာမောင်တင်ဦးက သင်္ကြန်မိုးဇာတ်ကားကို မန္တလေးမှာ ရိုက်တာ

ဟူသောဝါကျတွင် “ရိုက်” သည် ဝါကျ၏အဆုံးတွင်ရှိသော ကြိယာဖြစ်ပြီး ပြုလုပ်ခြင်းသဘော ကိုပြသောတာဝန်ကို ဆောင်ရွက်ရသည်။ သို့အတွက် သင်္ကြန်မိုးဇာတ်ကားသည် မန္တလေးမြို့၌ မောင်တင်ဦးက အမှန်တကယ်ရိုက်ခဲ့သည်ဟူသော တိကျသေချာသည့် မှတ်တမ်းတစ်ခုကို ရရှိပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဝါကျ၏အဆုံးတွင်ရှိသော ကြိယာစကားလုံး၏တန်ဖိုးသည် တိကျသော၊ သေချာသောသဘောကို ဖော်ဆောင်နိုင်သည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

၂ ၊ ၂ ။ ကြိယာထောက်ပစ္စည်းအဖြစ် တာဝန်ယူသုံးစွဲခြင်း

မြန်မာဘာသာစကားရှိ အချို့သောကြိယာများကို ကြိယာထောက်ပစ္စည်းအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်သည်။ ပစ္စည်းကို မြန်မာသဒ္ဒါတွင်

နာမ်၊ နာမ်စား၊ နာမဝိသေသန၊ ကြိယာ၊ ကြိယာဝိသေသနတို့၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ထူးခြားလေးနက်အောင် ကူညီထောက်ပံ့ပေးသော စကားလုံးကို ပစ္စည်းဟု ခေါ်သည်။^၁

ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ကြိယာပစ္စည်း (၅)မျိုးရှိပါသည်။ ယင်းတို့မှာ

- (က) အမေးပစ္စည်း
- (ခ) ကိန်းညွှန်းပစ္စည်း
- (ဂ) ကြိယာထောက်ပစ္စည်း
- (ဃ) အငြင်းပြပစ္စည်း
- (င) ဝါကျနောက်လိုက်ပစ္စည်း

တို့ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာဘာသာစကားတွင် တစ်လုံးတည်းရှိသောကြိယာကို ကြိယာထောက်ပစ္စည်းအဖြစ် သုံးစွဲလေ့ရှိကြပါသည်။

သာဓက-

ကြည့်။ ။ မမရေ ရပ်ရှင်ကြည့်မယ်

ဟူသောအပြောစကားတွင် “ကြည့်” သည် ပြုခြင်းပြကြိယာဖြစ်ပြီး မျက်စိဖြင့်မြင်ရအောင်အားထုတ် သည်ဟူသောသဘောဖြစ်သည်။ ထိုသဘောရှိသည့် “ကြည့်” ဟူသောကြိယာကို

ရှော . . . နင်တို့ ဒီကိတ်မုန့်ကို စားကြည့်စမ်း

ဟူသောအပြောစကားတွင် “ကြည့်” ဟူသောကြိယာသည် “စား” ဟူသောကြိယာ၏ နောက်တွင် ရှိပြီး ထို “စား” ကြိယာ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ထူးခြားလေးနက်သွားအောင် ကူညီထောက်ပံ့ပေးရ သည့်တာဝန်ကိုယူရသည်။ ထို “ကြည့်” ဟူသောကြိယာထောက်ကြောင့် တစ်ကြိမ်တစ်ခါမျှ မစား ရဖူးသေးသောမုန့်ကိုစမ်းသပ်ခြင်း၊ စူးစမ်းခြင်းသဘောအနေဖြင့် စားသည် ဟူသောအနက်အဓိပ္ပာယ်၊ အကျိုးသက်ရောက်မှုကိုရရှိစေပါသည်။ ထို့ကြောင့် “ကြည့်” ဟူသောကြိယာသည် မူလအဓိပ္ပာယ်

^၁ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၅၊ ၃၁၆။

မရှိတော့ဘဲ စမ်းသပ်ခြင်း၊ စူးစမ်းခြင်း ဟူသော သီးခြားအနက်အဓိပ္ပာယ်တစ်ခုသို့ သက်ရောက် သွားပါသည်။

ထို့အတူ နိုင်၊ မိ၊ ရှာ အစရှိသည့်ကြိယာစကားလုံးများကိုလည်း သီးခြားအနက်အဓိပ္ပာယ် ဖော်ဆောင်နိုင်သည့် ကြိယာထောက်အဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

နိုင် - “ဒီနေ့ ငါတို့အသင်းနိုင်တယ်။” ပြိုင်ပွဲတွင် အနိုင်ရရှိသည်။ ယှဉ်ပြိုင်ရာတွင် အသာရ သည်ဟူသော အနက်ရှိပြီး

“မောင်မောင်က လူသာငယ်တာ ဆန်အိတ်ကြီးကို မ နိုင်တယ်။”

ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းရှိသည့်အနက်ကို ရရှိစေပါသည်။

မိ - “သားကတော်လိုက်တာ ..မေမေပစ်ပေးလိုက်တဲ့ဘောလုံးကို မတယ်တော့” ဘောလုံး ကို လက်ထဲတွင် အသေအချာ၊ မိမိရရ ဆုပ်ကိုင်နိုင်သည် ဟူသော အနက်ရှိပြီး

“ငါ ဒီနေ့ သူ့ကို စိတ်မကောင်းဖြစ်အောင် ပြောမိတယ်” တွင် ရည်ရွယ်ချက်မပါဘဲ မတော်တဆလုပ်သည်၊ မတော်တဆဖြစ်သည် ဟူသောအနက်ကို ရရှိစေပါသည်။

အမှတ်မထင် ပြုမူခဲ့ခြင်းအတွက် နောင်တရသည့်သဘောအနက်သို့ ပြောင်းသွားစေ ပါသည်။

ရှာ - “ဟေ့ ..နင် မမြင်မစမ်းနဲ့ ခုတင်အောက်မှာ ဘာလုပ်နေတာလဲ”

“စာအုပ်ကျသွားလို့”

“ဖယ် ..ဖယ် ငါရှာမယ်” ဟူသောအပြောစကားတွင် “ရှာ”ဟူသောကြိယာသည် တစ်စုံတစ်ရာကိုတွေ့အောင် အားထုတ်သည် ဟူသောအနက်ရှိပြီး

“မောင်မောင်က သည်လောက်စာကြိုးစားလျက်နဲ့ စာမေးပွဲကျရှာတယ်ကွာ” ဟူသော အပြောစကားတွင် “ရှာ”ဟူသောကြိယာသည် ရှေ့မှ “ကျ”ဟူသော ဖြစ်ခြင်းပြ ကြိယာ ၏အဓိပ္ပာယ်ကို ထူးခြားလေးနက်သွားအောင် ကူညီဖော်ဆောင်ပေးရသော ကြိယာ ထောက်တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရသည်။

ထို “ရှာ”ဟူသောကြိယာထောက်သည် မူလအနက်အဓိပ္ပာယ်မဟုတ်တော့ဘဲ ဆုံးရှုံးနစ်နာ သူတို့အပေါ် “သနားကရုဏာ”သက်သည့် အနက်အဓိပ္ပာယ်ကိုရရှိစေပါသည်။ ထို့ပြင် ပြောသူ၏ စိတ်ခံစားမှုကိုလည်း ဖော်ညွှန်းပြနိုင်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ပင်မကြိယာ၏နောက်တွင်ရှိသော ကြိယာစကားလုံးသည် ရှေ့ရှိ ပင်မကြိယာ ၏အဓိပ္ပာယ်ကို ပို၍ထူးခြားလေးနက်သွားအောင် ကူညီထောက်ပံ့ပေးရသည့်အပြင် မူလအနက် အဓိပ္ပာယ်မှ သီးခြားအနက်အဓိပ္ပာယ်တစ်ခု၏အသွင်သို့ ကူးပြောင်းသွားသည် ဟူသောအသိကို ရရှိစေသည့် အကျိုးကျေးဇူးကို ခံစားရပါသည်။

၂ | ၃ ။ ကြိယာဝိသေသနအဖြစ် တာဝန်ယူသုံးစွဲခြင်း

ကြိယာဝိသေသနဟူသည်မှာ “ကြိယာကိုအထူးပြုသောပုဒ်ကို ကြိယာဝိသေသန” ဟုခေါ်ပါသည်။
ကြိယာစကားလုံးကို နှစ်ကြိမ်ထပ်၍ ပင်မကြိယာ၏ရှေ့တွင် ကြိယာဝိသေသနအဖြစ် တာဝန်ယူကာ ထိုကြိယာစကားလုံး၏အဓိပ္ပာယ်ကို ထူးခြားလေးနက်သွားအောင် ဆောင်ရွက်ပေး ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

သာကေ -

ချောင်း = ပုန်းအောင်းစောင့်ကြည့်သည်။ အခွင့်ကောင်းကိုရယူရန် တိတ်တဆိတ် စောင့်ဆိုင်းသည်။^၂

နှစ်ကြိမ်ထပ် - ချောင်းချောင်း

မောင်မောင်က ငါ့ကို အမြဲတမ်း ချောင်းချောင်းကြည့်နေတယ်

ဟူသောအပြောစကားတွင် “ချောင်းချောင်း” သည် ကြိယာဝိသေသနဖြစ်ပြီး “ကြည့်” သည်ကြိယာ ဖြစ်သည်။ ပင်မကြိယာ “ကြည့်” ၏ရှေ့တွင် “ချောင်း” ဟူသောကြိယာစကားလုံးကို နှစ်ကြိမ်ထပ် ၍ ကြိယာဝိသေသနအဖြစ် သုံးစွဲထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့သုံးစွဲထားခြင်းဖြင့် ကတ္တား-ပြုလုပ် သူဖြစ်သော မောင်မောင်၏ အပြုအမူ၊ အကျင့်စရိုက်မှာ ထင်ရှားပေါ်လွင်လာပါသည်။ မောင် မောင်က သာမန်ကြည့်ရုံမျှကြည့်သည် ဟူသောအဓိပ္ပာယ်မဟုတ်ဘဲ တစ်စုံတစ်ရာအတွက်ကြည့် နေခြင်းဖြစ်သည် ဟူသောသဘောအနက်ကို ရရှိစေပါသည်။

ထို့အတူ

- သူက လမ်းလျှောက်ရင် ငုံ့ငုံ့လျှောက်တယ်။
- သူက စကားပြောရင် ပြုံးပြုံးပြောတယ်။
- သူက သီချင်းဆိုရင် ခေါင်းကို မော့မော့ထားတယ်။

တစ်ဖန် ကြိယာစကားလုံး၏ရှေ့တွင် “အ” ပစ္စည်းဆက်၍လည်း ကြိယာဝိသေသနအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

သာကေ -

မိ = ထိရောက်သည်၊ ဖမ်းဆီးရရှိသည်။^၃

အ+မိ = အမိ

^၁ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၅၊ ၃၀၉။

^၂ ယင်း၊ ၁၉၉၁၊ ၆၁။

^၃ ယင်း၊ ၂၆၇။

ဂိုးသမားအောင်အောင်ဦးက တစ်ဖက်အသင်းက ကန်သွင်းလိုက်တဲ့
ဘောလုံးကို အမဖမ်းလိုက်နိုင်တယ်။

ဟူသောအပြောစကားတွင် “အမိ”သည် ကြိယာဝိသေသနဖြစ်ပြီး “ဖမ်း”သည် ကြိယာဖြစ်သည်။
ဂိုးသမားအောင်အောင်ဦး၏ ပြုမူဆောင်ရွက်လိုက်နိုင်ပုံအစွမ်းကို ပေါ်လွင်စေသော ကြိယာဝိသေ
သနအသုံးဖြစ်ပါသည်။ မိမိရရသေသေချာချာဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းရှိသည်ဟူသောအနက်အဓိပ္ပာယ်
ရရှိစေပါသည်။

ထို့အတူ

ရတနာပုံFC အသင်းခေါင်းဆောင် ခင်မောင်ထွန်းက သူ့ခြေထောက်
ထဲရောက်လာတဲ့ဘောလုံးကို အပိုင်ကန်တယ်။

ရတနာပုံFC အသင်းက သုံးကြိမ်ဆက်တိုက် ချန်ပီယံဆုဖလားကို
အရယူထားတာ။

ဒါ့ကြောင့်လည်း ရတနာပုံFC အသင်းက **National League** မှာ
အလွန်ကျော်ကြားနေတာပေါ့။

ထို့ကြောင့် ကြိယာစကားလုံးကို နှစ်ကြိမ်ထပ်၍လည်းကောင်း၊ “အ”ပစ္စည်းဆက်၍
လည်းကောင်း၊ ပင်မကြိယာ၏ရှေ့တွင် ကြိယာဝိသေသနအဖြစ်တာဝန်ယူကာ ထိုကြိယာစကားလုံး
၏အဓိပ္ပာယ်ကို ထူးခြားလေးနက်သွားအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းရှိကြောင်း တွေ့ရပါသည်။
ထို့ပြင် ပြုသူ၊ ဖြစ်သူ၊ ရှိသူတို့၏ အပြုအမူ ဆောင်ရွက်ချက်၊ အကျင့်စရိုက်တို့ကိုလည်း ပေါ်
လွင်ထင်ရှားစေသည့် အကျိုးကျေးဇူးကို ရရှိစေပါသည်။

**၂ | ၄ ။ တစ်ခုပြီးတစ်ခုဆောင်ရွက်ကြောင်းဖော်ပြသည့် ကြိယာတွဲလုံးအဖြစ်
တာဝန်ယူသုံးစွဲခြင်း**

အပြုအမူ၊ ဆောင်ရွက်မှုတို့ကို တစ်ခုပြီးတစ်ခု ဆက်တိုက်ဆောင်ရွက်ကြောင်းဖော်ပြလိုသည့်အခါ
တွင် သီးခြားအနက်အဓိပ္ပာယ်ရှိသော ကြိယာစကားလုံးနှစ်လုံးကို တွဲ၍ သုံးစွဲလေ့ရှိကြသည်။

သာဓက -

ငါတို့ မုန့်ဝယ်စားရအောင်

ဟူသောဝါကျတွင် “ဝယ်”နှင့် “စား”သည် ကြိယာများဖြစ်ပြီး ဝါကျ၏နောက်ဆုံးတွင်ရှိကြသည်။
ထိုကြိယာစကားလုံးများသည် ပြုခြင်းကိုပြသောတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရပြီး မုန့်ကိုအရင်ဝယ်ပြီး
နောက်မှ စားကြသည် ဟူသောအဓိပ္ပာယ်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တစ်စုံတစ်ခုကို ဆောင်ရွက်ပြီးမှ

နောက်တစ်ခုကိုဆောင်ရွက်သည် ဟူသောအနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်ဆောင်နိုင်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

ထို့အတူ

ကောင်းကင်ကို မော့ကြည့်စမ်း။
ရေတစ်ခွက်လောက် ခပ်ပေးပါ။
လူကြီးရှေ့မှာ ခေါင်းကို ငုံ့လျှောက်ပါ။

၂ ၊ ၅ ။ သက်ရှိသက်မဲ့တို့၏ ဂုဏ်အရည်အချင်းကို ဖော်ပြသည့်

ဂုဏ်ရည်ပြကြိယာအဖြစ် တာဝန်ယူသုံးစွဲခြင်း

သက်ရသက်မဲ့တို့၏ ဂုဏ်အရည်အချင်းကိုဖော်ပြလိုသောအခါတွင် နာမဝိသေသနစကားလုံးတို့၏နောက်တွင် ဝါကျနောက်လိုက်ပစ္စည်းများဆက်၍ ကြိယာအဖြစ် တာဝန်ယူကာ သုံးစွဲလေ့ရှိကြပါသည်။

နာမဝိသေသနဆိုသည်မှာ နာမ်ကိုအထူးပြုသောပုဒ်^၁ ဖြစ်ပါသည်။

သာဓက -

- ရေအေး - အေးသောရေ
- လူလိမ္မာ - လိမ္မာသောလူ
- သတ္တိကောင်း - ကောင်းသောသတ္တိ

ဤကဲ့သို့ နာမ်ကိုအထူးပြုပေးသော နာမဝိသေသနစကားလုံးတို့၏နောက်တွင် ဝါကျနောက်လိုက်ပစ္စည်းဖြစ်သော “တယ်၊ မယ်” အစရှိသည်တို့ကို ဆက်၍ ကြိယာအဖြစ်တာဝန်ယူကာ သုံးစွဲလေ့ရှိကြပါသည်။

သာဓက -

နှင်းဆီပန်းရဲ့ ရနံ့က မွှေးတယ်။
ဥဩငှက်ရဲ့အသံက သာယာတယ်။
ဟင်းအိုးထဲကို အသားမှုန့်ခပ်မှ ချိုမယ်လေ။

စသောအပြောစကားများတွင် “မွှေး၊ သာယာ၊ ချို” တို့သည် နာမဝိသေသနစကားလုံးများဖြစ်ကြသည်။ ထိုနာမဝိသေသနစကားလုံးတို့၏နောက်တွင် “တယ်၊ မယ်” ဟူသောဝါကျနောက်လိုက်ပစ္စည်းဆက်လိုက်ခြင်းဖြင့် ထိုစကားလုံးများသည် ကြိယာအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲသွားပြီး ကြိယာ၏ သဒ္ဒါတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရသည်။ ထိုသို့ ထမ်းဆောင်ရာတွင် ရှေ့တွင်ဖော်ပြ

^၁ မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၂၀၀၅၊ ၁၆။

ထားသော သက်ရှိ၊ သက်မဲ့တို့၏ ဂုဏ်အရည်အချင်းကို ပေါ်လွင်အောင်ဖော်ညွှန်းပြနိုင်သော ဂုဏ်ရည်ပြကြိယာအဖြစ် တာဝန်ယူကာဆောင်ရွက်ပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ သက်ရှိ၊ သက်မဲ့တို့၏ အမှန်တကယ်ဖြစ်တည်နေသော ဂုဏ်အရည်အချင်းကို အရှိကို အရှိအတိုင်း၊ အမှန်ကို အမှန်အတိုင်း ပေါ်လွင်အောင် ပြပေးနိုင်သည့် အကျိုးကျေးဇူးကို လေ့လာဖော်ထုတ်တွေ့ရှိရပါသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

ဤစာတမ်းတွင် မြန်မာဘာသာစကားရှိ ကြိယာစကားလုံးတို့မှာ အသုံးပြုသည့်နေရာကိုလိုက်၍ သဒ္ဒါတာဝန်ပြောင်းလဲသွားကြောင်းနှင့် ထိုသဒ္ဒါတာဝန်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုးကျေးဇူး၊ တန်ဖိုးတို့ကို လေ့လာသုံးသပ်တင်ပြထားပါသည်။

မြန်မာဘာသာစကားရှိ ကြိယာစကားလုံးများကို သုံးစွဲသည့်နေရာအလိုက် ခွဲခြားလိုက်သောအခါတွင် အကြောင်းအရာ (၅)မျိုးရှိသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ကြိယာစကားလုံးများကို မူလကြိယာစကားလုံးသက်သက်အဖြစ် သုံးစွဲသောအခါတွင် မူလအနက်အဓိပ္ပာယ်အတိုင်း အမှန်တကယ်ပြခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း၊ ရှိခြင်း ဟူသောတိကျသေချာသည့် အဖြေတစ်ခုကို လက်တွေ့ခံစားရရှိစေနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် ကြိယာစကားလုံးကို ပင်မကြိယာ၏နောက်တွင်ထား၍ ထိုပင်မကြိယာ၏အဓိပ္ပာယ်ကို ထူးခြားသွားအောင်အသုံးပြုသည့် ကြိယာထောက်စကားလုံးအဖြစ်ပြောင်းလဲသုံးစွဲနိုင်သည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ထိုသို့ ကြိယာထောက်စကားလုံးအဖြစ် ပြောင်းလဲသုံးစွဲသောအခါတွင် မူလအနက်အဓိပ္ပာယ်အတိုင်းမဟုတ်တော့ဘဲ သီးခြားအနက် အဓိပ္ပာယ်တစ်ခုအဖြစ် ပြောင်းလဲသုံးစွဲနိုင်ကြောင်းလေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

တစ်ဖန် တစ်လုံးတည်းရှိသောကြိယာစကားလုံးကို နှစ်ကြိမ်ထပ်၍လည်းကောင်း၊ “အ” ပစ္စည်း ရှေ့ဆက်၍လည်းကောင်း၊ ကြိယာဝိသေသနအဖြစ်ပြောင်းလဲ၍ ပင်မကြိယာစကားလုံး၏ ရှေ့တွင် သုံးစွဲနိုင်ကြောင်းတွေ့ရှိရပါသည်။ ထိုသို့သုံးစွဲသောအခါတွင် မူလကြိယာ၏အနက်အဓိပ္ပာယ်မှာ ပိုမို၍ထူးခြားလေးနက်သွားသည့်အပြင် ပြုသူ၊ ဖြစ်သူ၊ ရှိသူတို့၏ စွမ်းဆောင်နိုင်မှု၊ အကျင့်စရိုက်၊ အပြုအမူတို့မှာ ထင်ရှားပေါ်လွင်သွားကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ ဆက်၍ အဓိပ္ပာယ်မတူသော ကြိယာစကားလုံးနှစ်လုံးကိုတွဲစပ်၍ ဝါကျ၏နောက်ဆုံးတွင်ထားကာ အသုံးပြုခြင်းဖြင့် လုပ်ငန်းတစ်ခုပြီးတစ်ခု ဆောင်ရွက်သွားသည်ကို ဖော်ညွှန်းပြနိုင်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ ထို့ပြင် နာမဝိသေသနစကားလုံးတို့၏နောက်တွင် ဝါကျနောက်လိုက် ပစ္စည်းဆက်၍ ဝါကျ၏နောက်ဆုံးတွင်ထားကာ အသုံးပြုခြင်းဖြင့် ဖော်ပြပါ သက်ရှိ၊ သက်မဲ့တို့၏ ဂုဏ်အရည်အချင်းကို ထွန်းလင်းပြနိုင်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

ထို့ကြောင့် မြန်မာလူမျိုးတို့ နေ့စဉ်ပြောဆိုနေသော မြန်မာဘာသာစကားတွင် ကြိယာ စကားလုံးများပါဝင်နေပြီး ထိုကြိယာစကားလုံးများကို နေရာအပြောင်းအလဲဖြင့် အမျိုးမျိုးသုံးစွဲ နေကြောင်း လေ့လာဖော်ထုတ်တွေ့ရှိရပါသည်။ ထိုသို့ပြောင်းလဲသုံးစွဲခြင်းဖြင့် ပြောင်းလဲသွား ရသော သဒ္ဒါတာဝန်၊ အနက်အဓိပ္ပာယ်တို့ကိုသာမက ပြောသူ၊ နာသူတို့၏ အကျင့်စရိုက်၊ စိတ် ခံစားမှု၊ ဂုဏ်အရည်အချင်းတို့ကိုပါ လေ့လာသိရှိခွင့် ရစေပါသည်။

နိဂုံး

ဤစာတမ်းသည် မြန်မာဘာသာစကားရှိ ကြိယာစကားလုံးတို့၏ နေရာ၊ တာဝန်နှင့် တန်ဖိုးကို လေ့လာဖော်ထုတ်တင်ပြထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့လေ့လာဖော်ထုတ်တင်ပြခြင်းဖြင့် ပြောင်းလဲ တတ်သော ဘာသာစကား၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာကို သိရှိလာစေသည့် အကျိုးကျေးဇူးကို ခံစား ရရှိစေပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

မြန်မာစာအဖွဲ့ ။ (၂၀၀၅)။ *မြန်မာသဒ္ဒါ* ။ ရန်ကုန်၊ တက္ကသိုလ်များပုံနှိပ်တိုက်။

မြန်မာစာအဖွဲ့ ။ (၂၀၀၅)။ *မြန်မာအဘိဓာန်*။ ရန်ကုန်၊ ဖိုတိုလစ်သိုပုံနှိပ်တိုက်။

Hayakawa, S. L. (1968). *Language in Thought and Action*. London: George Allen & Unwin Ltd.

Crystal, D. (1971). *Linguistics*. England: Penguin Books.

Flesch, R. (1964). *How to make sense*. New York: Gramercy Publishing Co-.